

DE STICHTING KRUISEN EN KAPELLEN IN LIMBURG.

WAT NU BEGINT EN WAT AL LANG VERDWEEN VALT NIET MEER VAN ELKAAR TE ONDERSCHEIDEN

Twee regels uit het gedicht 'october' van Jean Pierre Rawie. Toekomst, heden en verleden hangen inderdaad nauw samen. Ook het afgelopen jaar bleek dat op heel verschillende manieren. Zo verscheen het gedenkboek waarin verslag gedaan wordt van de feestelijke viering in september 1994 van ons 40-jarig jubileum. Door samenloop van omstandigheden kon het pas kort voor de zomervacantie verzonden worden. Dat was wel wat later dan we gehoopt hadden. In het gedenkboek is een samenvatting opgenomen van de drie inleidingen, die op de dag van het symposium gehouden werden. Van alle panelen op de tentoonstelling werden opnamen gemaakt, die in sterk verkleinde vorm zijn afgedrukt. Zo beschikken we nu over een volledig overzicht van de vele inzendingen, die een goede indruk geven van wat plaatselijke en regionale groeperingen in onze provincie bezig houdt. Dat geldt evenzeer voor de bijdragen uit het Belgische en Duitse grensgebied. Opnamen, gemaakt op de oude begraafplaats te Maastricht, boden de mogelijkheid de graftekens te vergelijken met de monumentjes van vroomheid langs de weg. Ieder, die in de toekomst zelf voor de opgave komt te staan een tentoonstelling in te richten, kan bovendien aan de hand van het nu gepubliceerde overzicht nagaan bij wie voor aanvullende documentatie aan te kloppen.

Op heel verschillende manieren was er ook dit jaar weer aandacht voor de kleine monumentjes van vroomheid. Voor het Limburgs Dagblad beschreef de chefredacteur Ruud de Wit een tiental fiets- en wandelroutes. Onder te titel 'Kruistochten' werden ze in juli en augustus gepubliceerd. Elk verhaal was voorzien van een duidelijk routekaartje. De Werkgroep Wegkruisen te Noorbeek

copieerde de twee artikelen, die betrekking hadden op het eigen werkgebied. Vervolgens werd de informatie in deze vorm ter beschikking gesteld van toeristen.

Kick Schröder schreef in het Dagblad voor Noord Limburg over Wiel Erven uit Voerendaal. Een vakman op het gebied van ijzerconstructies, die al menig wegkruis en grafteken restaureerde. Zijn vrouw Gertie maakt het geheel af door er met vaardige hand weer kleur aan te geven. Hun zoon Marcel, die aan de kunstacademie studeerde wordt ingeschakeld voor het maken van de werktekeningen.

Op zaterdag 28 oktober vond in het Limburgs Museum te Venlo een studiedag plaats over gebruiken rondom de dood. Aan de organisatie van de dag werkte de Stuurgroep Volkskunde van het Limburgs Universitair Centrum in het Belgische Diepenbeek mee en het Nederlands Centrum voor Volkscultuur te Utrecht. Ook onze Stichting presenteerde zich die dag met een inleiding onder de titel: 'Voor de ziel. Wegkruisen en de onverwachte dood'.

Zondag 1 oktober troffen belangstellenden elkaar bij de St. Annakapel te Hasselt - Velden, die samen met het hoogwaterhuis vakkundig was gerestaureerd. Tijdens de Eucharistieviering in de parochiekerk werd mij de gelegenheid geboden stil te staan bij de verering van Moeder Anna. De heer P. Theelen, secretaris van de plaatselijke Stichting, vertelde over het beeldje dat hij kort daarvoor uit de bekende Franse bedevaartplaats Sainte Anne d'Auray had meegebracht. Na de viering werd het beeldje in de kapel geplaatst waarna de inzegening volgde. In Tienray wordt enthousiast gewerkt aan de restauratie van de kruisweg uit het begin van deze eeuw. Met het oog daarom kon het kerk-

bestuur onlangs een stukje grond aankopen langs de Grootte Molenbeek. In het kader van de ruilkaveling wordt dat opnieuw ingericht. De eerste twee staties worden nu overgebracht naar hun nieuwe standplaats. Daarna volgt de restauratie van deze en de zes andere staties, die behouden bleven.

Ook de vele andere werkgroepen en stichtingen droegen door hun activiteiten eraan bij dat wegkruisen en veldkapellen in het afgelopen jaar de aandacht kregen, die ze verdienen. Daardoor vermindert het risico dat ze bij het maken uitbreidingsplannen of in het kader van een wegconstructie gezien worden als hinderlijke sta-in-de-wegs. Er is al veel gewonnen wanneer monumentjes van vroomheid behouden blijven omdat de plaatselijke gemeenschap gehecht blijkt te zijn aan het historisch erfgoed. Toch zullen we ook altijd weer moeten zoeken naar mogelijkheden ze te verbinden met de manier waarop mensen in onze dagen vanuit het geloof tegen het leven aankijken. Al geldt ook dan: wat nu begint en wat al lang verdween valt niet meer van elkaar te onderscheiden.

dr. G.C.M. Egelie, voorzitter

STICHTING VELDKRUISEN EN -KAPellen TE HORST VIERT ZILVEREN JUBILEUM

Waarom plaatste men in het verleden een kruis langs de weg? Waarom bouwde men een kapelletje? Soms kan men de reden nog nagaan, dikwijls ook niet. Was het kruis aan de Witveldweg te Horst opgericht als herinnering aan een smokkeldrama daar ter plaatse? Neen, het kruis stond er al lang voordien. Overigens bestond in katholieke streken lange tijd wel degelijk de gewoonte om op plaatsen waar iemand een gewelddadige dood gestorven was een kruisbeeld te plaatsen. In Horst was dat anders. Een kruis in de buurtschap Eikelenbos herinnert aan een dodelijk ongeluk met kar en paard. In de Schadijkerbossen staat een eenvoudig houten kruis op de plaats waar in 1943 een verzetsstrijder werd geëxecuteerd. Ook elders herinneren veldkruisen en -kapelletjes aan de Tweede Wereldoorlog, die in het Noordlimburgse land diepe wonden sloeg. In het peeldorp Griendtsveen begint de tekst onder het in 1945 geplaatste "bevrijdingskruis" met de regels:

"We werden opgejaagd, verstrooid, en vonden een geschonden Griendtsveen weer".

Het kruis aan de Zwarte Plak te America werd geplaatst ter gedachtenis aan de velen, die hier een onderduikadres vonden, en ook aan hen, die hier vielen. In Melderslo bouwde een vroom Mariavereerder reeds in mei 1940 een kapel, gewijd aan Maria, Koningin van de Vrede. In Hegelsom werd in 1940 een kruis geplaatst uit dankbaarheid omdat alle jongemannen veilig uit militaire dienst waren teruggekeerd. Dankbaarheid speelde vaker een rol als reden voor de bouw van een kapelletje of de plaatsing van een veldkruis. Men had succes gehad op de boerderij, was gespaard gebleven voor een besmettelijke ziekte of had, na vele jaren, een boerderij in eigendom gekregen.

Hagelbuien, die de oogst vernietigden, waren erg gevreesd. Hagelkruisen staan her en der in Limburg, ook in de Horster velden.

Al deze monumentjes werden vele jaren lang, soms eeuwenlang, door eigenaars en buurtbewoners verzorgd. Maar gedurende de laatste decennia sloegen vandalisme en verwaarlozing toe. De voortdurende vernielingen werkten ontmoedigend voor de

verzorgers. Verschillende kapelletjes werden afgebroken en ook enkele kruisen verdwenen. Het was huisarts J. Holthuis, die besloot verder verval tegen te gaan. Op zijn initiatief kwam de Stichting tot behoud en beheer van Veldkruisen en -kapellen te Horst tot stand. Na 25 jaar kan geconstateerd worden dat de Stichting succes heeft geboekt. Dank zij de niet aflatende ijver van de werkgroep zijn alle, in 1970 aanwezige, monumentjes in goede staat behouden gebleven en zijn zelfs enkele kruisen herplaatst.

De Stichting heeft haar zilveren jubileum op bescheiden wijze gevierd.

Op zondag 19 november 1995 is in de Norbertuskerk te Horst een Hoogmis opgedragen volgens de Slavisch Byzantijnse ritus. De zang werd verzorgd door het Nijmeegs Byzantijns koor. Voor deze Oosterse ritus is na de Tweede Wereldoorlog in het westen steeds meer belangstelling gekomen.

Terwijl de Latijnse ritus vooral de nadruk legt op de verbale Boodschap ligt bij de Byzantijnse veel meer het accent op de zang. Ook het visueel aspect wordt sterk geaccentueerd dank zij de ikonostase, de ikonenwand, die de kerk van het altaar scheidt.

Op maandag 20 november is door pater G. Egelie, voorzitter van de Diocesane Stichting Veldkruisen- en kapellen, een lezing gehouden over de monumentjes van vroomheid langs de Limburgse wegen.

De lezing, opgezet door de Stichting in samenwerking met het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap kring Horst-Sevenum is druk bezocht.

J.M. van Hegelsom

BETALING CONTRIBUTIE

" NIEUWSBRIEF " 1996

Met ingang van 1 januari 1996 ontvangen de bij de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg bekende werkgroepen en stichtingen de "Nieuwsbrief" gratis.

Particuliere abonnementen kosten f 5,- per jaar.

Wij verzoeken degenen die ook in 1996 de Nieuwsbrief willen ontvangen, om uiterlijk 1 maart 1996 hun bijdrage over te maken op ons bankrekeningnummer:

57.62.20.159 t.n.v.

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg.
Het gironummer van de ABN-Amrobank te Roermond is: 1031471.

Gelieve te vermelden: NIEUWSBRIEF

Zij die uiterlijk 1 maart 1996 hun bijdrage hebben overgemaakt ontvangen het eerste nummer van 1996 (nummer 9 in de rij) meteen na verschijning (mei-juni 1996).

MEDEDELINGEN

- * Per 1 november 1995 zijn de kantoren van het bisdom ondergebracht in het oudste gedeelte van het voormalige groot seminarie inclusief het zustershuis. Ook het kantoor van de Stichting kruisen en kapellen in Limburg heeft hier nieuwe ruimte gekregen. Het adres is thans Swalmerstraat 52, 6041 CZ Roermond of Postbus 470, 6040 AL Roermond. In principe is de secretaris van de stichting elke maandag aanwezig: 0475-386781; in dringende gevallen privé 0475-332574.
- * In het museum Catharijneconvent te Utrecht loopt van 18.11.95 t/m 28.1.96 de tentoonstelling "Willibrord en het begin van Nederland".
- * In de gemeente Roermond is onlangs opgericht een "Werkgroep kruisen en kapellen" ressorterend onder de Stichting Rura. Wij wensen de werkgroep veel succes!
- * De Stichting kruisen en kapellen in Limburg neemt als een van de 14 koepels deel aan de eerste "Limburg-dag" op 27 januari 1996 te Venlo.
- * Vanaf 1 januari 1996 zullen de bij onze Stichting bekende werkgroepen en stichtingen kruisen en kapellen, de Nieuwsbrief gratis (1 ex.) ontvangen. Voor particulieren blijft de abonnementsprijs f 5,- per jaar. Voor wijze van betalen, zie aparte oproep.
- * De gemeenschap 't Rooth (gem. Margraten) vierde op 19 augustus l.l. het 25-jarig bestaan van de O.L. Vrouwekapel. Proficiat!
- * Op 10 september l.l. werd te Thorn de gerestaureerde St. Barbarakapel opnieuw ingezegend door deken Th. Willemsen. Proficiat!
- * Te Urmond werd op 10 september l.l. de Devotiekapel aan de Bergstraat ingezegend. De kapel werd op 25 augustus 1995, hangend in de kabels van een hijskraan, overgebracht van de Paalweg naar de Bergstraat. Gelukkig sparen ook heden ten dage mensen kosten noch moeite om ons erfgoed veilig te stellen. Hulde!

- * De gemeente Heythuysen gaf onlangs een schitterend uitgevoerde "Fietsroute langs kruisen, kapellen en ornamenten in de gemeente Heythuysen" uit. Goede foto's, bondige beschrijving, duidelijke routebeschrijving. Lengte 77 km, maar de verkortingen zijn aangegeven. De route is niet bewegwijzerd. Proficiat aan het adres van de samenstellers.
- * In het Belgische Sint-Maartens-Voeren had op 8 september een bijzondere plechtigheid plaats. "De prijs van de Culturele Raad van Voeren 1995" werd die avond uitgereikt aan dr. Jaak Nijssen. Iemand, die internationale bekendheid en waardering geniet vanwege zijn vele publicaties. Ze zijn de weerslag van volhardend onderzoek vooral op het gebied van de stenen en gietijzeren wegkruisen en graftekens. Graag bieden wij hem ook onze hartelijke gelukwensen aan met deze bijzondere onderscheiding.
- * Voor de herbouwde wegkapel te Vlodrop zoekt men een Mariabeeld. De hoogte moet minimaal 1 m zijn. Gelieve contact op te nemen met het secretariaat van de Stichting kruisen en kapellen in Limburg.

H.J.Knoors

PRETTIGE KERSTDAGEN EN EEN
GELUKKIG NIEUWJAAR